

A BNV-nagydíj története

Az idei őszi Budapesti Nemzetközi Vásár egyik nagydíját a FIM Alföldi Porcelángyárának UNISET 212 típusú edénycsaládja kapta (képünk). A fogyasztási cikkek szakvásárán az elismerést pedig nyilván csak a felhasználók igényeinek maximális kielégítésével nyerve lehetett el. Mert a készlet tudja azt, amit egy vendéglátóiparban használt gyártmány-családnak tudnia kell: izléses, tisztán tartható, stabil, egymásba rakható. S hogy ilyen lett, annak története van. Története, mégpedig izgalmas története, amihez hasonló „előélettel” kevés termék dicsekedhet...

A módszer: értékelemzés

Kezdődött az egész azzal, hogy 1974 őszén az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság vállalatok részére kísérleti céllal pályázatot hirdetett, hogy a nyugati államokban már alkalmazott módszerrel, az értékelemzéssel készítsék elő egy termékük gyártását. A pályázattal egy időben a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Továbbképző Intézete oktatói képzését is vállalta, hogy azok a gyárakban alakuló munkacsoportok tevékenységét irányíthassák. Erre a tanfolyamra jelentkezett Blaskovics Ferenc, a METRIPOND mérnöke, aki folyamatosan tanácsokkal látta el a saját gyárában és az Alföldi Porcelángyárban létrejött team-et.

Az országban mindössze tizenötös — köztük Blaskovics Ferenc — szerezték oktatói bizonyítványt, a pályázó 60 vállalat közül pedig a METRIPOND a raktári optikai mérleggel első, a porcelángyár az UNISET edénycsaláddal második díjat nyert. A módszer segítségével, amit úgy hívnak: értékelemzés.

— Mit jelent ez?

A legilletékesebb Csongrád megyei, Blaskovics Ferenc adja meg a választ:

— Az értékelemzés a termékek értékességét, ennek összetevőit, a funkciók és a költségek viszonyát elemzi és alakítja. Azaz: ha ugyanaz a

funkció kevesebb költséggel valósítható meg, akkor az a fogyasztó számára értékesebb. Ezzel a módszerrel egy-egy termék esetében a költségeket 20–50 százalékkal, országos szinten — az eddigi tapasztalatok szerint — évi 600 millió forinttal lehet csökkenteni.

Eddig, ha egy új termék előállításába szóba került, akkor megbízták valakit, hogy a saját elképzeléseinek megfelelően formálja meg. Most a munkacsoport, a team, és a közgazdaságtudományi egyetem piackutató tanszékének hallgatói kérdőívekkel keresték fel a vendéglátóipari egységeket, s érdeklődtek: mi lenne jó nekik? A pincér például elmondta, hogy legyen pereme az edénynek, mert különben beleég az ujjja. A mosogató kérte, hogy ne legyenek zárt részek a tálakon, csészéken, mert úgy nehéz tisztára mosni.

Felesleges funkció — felesleges költség

Az üzemi konyhákban az utóbbi években elterjedt az ovális tál, a hagyományosabb, a kerek helyett. Most, a közvéleménykutatás és tudományos elemzés során kiderült, hogy a kerek tányér mégiscsak praktikusabb, és olcsóbb is ráadásul. Könnyebb megfogni, géppel el lehet mosni, gép önti, nem kézzel kell formálni (háromzetet gyártanak belőle naponta a hétszáz helyett), egymásra rakva pedig kisebb helyet foglalnak el.

— *Olyan dolgokra jöttek hát rá, amikhez eddig is csak egy kellett volna: józan paraszti ész...*

— Pedig a legolcsóbbat és a legpraktikusabbat, ezt a két szempontot a legnehezebb összehozni — mondja Szabó János, a porcelángyár szervezési osztályvezetője. Ő is tagja volt a 10 fős munkacsoportnak.

A módszer jó, mert minden olyan tárgynál alkalmazható, aminek funkciója és költsége, azaz „bekerülési összege” van. Előbb az igényeket mérték fel, aztán egy-egy elvárásra, kívánalomra anyagiakban is megoldást kerestünk. Pontosabban, a gyári

— *Menjünk vissza az elejére! Hogy követték egymást az események az edénycsalád életében?*

— Két éve, 1976 márciusában ült össze a csoport, akkor neveztünk be az országos pályázatra. Blaskovics Ferenc hetente konzultált velünk. Közben elvégeztük a felmérést, az egyetemi hallgatók 200, mi körülbelül 50 vendéglátóipari egységben jártunk. Aztán 1977 márciusában elkészültek a mintadarabok, a pályázatot benyújtottuk; a vevőt pedig felkészítettük a termék fogadására. Sikerélményt jelentett, hogy a pályázaton megkaptuk a második díjat, a BNV-n pedig a nagydíjat. Az edénycsaládot egyébként 1978 január óta gyártjuk, az edénygyártás termelési értékének ma már a 25 százalékát ez adja.

Még egy-két szakszerű és hasznos tudnivaló: a termék súlya kevesebb a korábbihoz, mégis egyenként hosszabb élettartamúak, mivel kevésbé hajlamosak a törésre, repedésre. Az edénycsalád segít a vendéglátóiparnak a tárolásban is, a darabok egymáshoz illeszthetők, kisebb helyen elférnek. Az új készlet anyag- és munkaerő-megtakarítást tesz lehetővé a gyártásban. A tervezők a műszaki fejlődés eredményeit is felhasználva a dekoráció kopásállóságát mázba olvadó díszítéssel oldották meg. Az Alföldi Porcelángyár nemrég üzembe állított kemencéjéből kikerülő termék díszítése gyakorlatilag a porcelánnal azonos élettartamú.

Csapatlélek

Az egész fejlesztési folyamat során példás együttműködés alakult ki a vendéglátóipari szakemberek, az értékesítő nagykereskedelmi vállalat és a kidolgozó végző munkacsoport között. Vezetője Sebesti Bálint, a szervezési osztály munkatársa volt.

HAT TÉMAKÖR

Megkezdődött Vásárhelyen a politikai akadémia

Az MSZMP vásárhelyi városi bizottsága rendezésében hétfőn, a VIII. kerületi, Visszhang utcai párházban tartották meg az 1978–79. évi politikai akadémia nyitóelőadását, *A mai világhelyzet sajátosságai* címmel.

Az akadémiát a városi pártbizottság a körzeti párt- és tömegszervezetekkel karöltve, az idén is hét kerületben, összesen hat témakörben rendezti. A résztvevők tájékozódhatnak a mai világhelyzetről, a 60 éves párt hazánk életében betöltött történelemformáló szerepéről, a napjainkban sokszor szóba kerülő emberi jogok kérdéseiről, az afrikai nemzeti felszabadító mozgalom új szakaszának lényegéről, a gazdasági építőmunka időszervi feladatairól, végül pedig a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 60. évfordulójához kapcsolódva, a dicsőséges 133 nap eseményeinek jelentőségéről.

A mai világhelyzet sajátosságai címmel tartandó első előadásra a továbbiakban a következők szerint kerül sor: Október 19-én, csütörtökön este 6 órakor a II. kerületi, Károlyi Mihály utcai párházban, előadó: Kollár József, a Frankel Leó Szakközépiskola igazgatóhelyettese.

Október 23-án, hétfőn este 6 órakor a III. kerületi, Szerencse utcai párházban, előadó: Nyárádi Gábor, a HÖDGEP igazgatója. Ugyanezen a napon este 6 órakor az I–IV. kerületi, Alkotmány utcai párházban, előadó: dr. Hrabovszki Mihály főiskolai tanszékvezető tanár; az V. kerületi, Jókai utcai párházban, előadó: Nagy Lajos, a városi pártbizottság osztályvezető-helyettese.

Október 27-én, pénteken este 6 órakor a IX. kerületi, Rudnay Gyula utcai pártbizottsági helyiségben, előadó: dr. Maksi Imre főiskolai karigazgató-helyettes.

Október 30-án, hétfőn este 6 órakor a VII. kerületi, Mátyás utcai párházban, előadó: Nyárádi Gábor.

Az előadások után az I–IV., az V. és a IX. kerületet kivéve, ahol nem lesz vetítés — A győzelem örökösei című szovjet filmet mutatják be.

Jelentkezés október 23-ig

Újabb munkálatok a strandon

Páratlan méretű társadalmi munkaadókat szervez, remélve, hogy közöttük is Vászárhelyen, a korábbi lendülettel mit sem csappant, és megint szép számmal jelentkeznek KISZ-kezek, intéznyei, KISZ-szervezetek és szocialista brigádtagok a kollektív munkára. A tanács műszaki osztálya felhívással fordul ismét a város vállalkozóihoz, szövetkezetekhez, intéznyeihez: *mindazok a kollektívák, melyek részt kívánnak venni a soros munkálatokból, október 23-ig, hétfőig telefonon közöljék az osztály társadalmi munkaadó-szervezőjével, Faragó Istvánnal részvételi szándékukat. A 11-122-es telefonszám 122-es mellékletét „főiratkoznák”; a jelentkezési lapokat pedig az osztály utatemezi a munkafolyamatokat, illetve biztosítja a szükséges feltételeket — anyagot, eszközt, szakirányítást.*

— *Ezeknek a teendőknél az elvégzésére a városi tanács tást.*

Amikor két eltérő kultúra találkozik, a konfliktus kikerülhetetlen, mert más elvárások, más életnormák, más szokások és magatartásformák találkoznak. A cigányság esetében azonban nemcsak erőről van szó. A cigánykutatók kimutatták, hogy a cigányság lényegében semmit nem hozott magával a több ezer évvel ezelőtti indiai eredetéből. Ennek egyik oka valószínűleg az volt, hogy Indiában alacsony kultúrszinten élő, gyűjtőgazdálkodást folytató törzseként kezdték meg vándorútjukat. A cigányság tehát mese- és mondavilágát, zenéjét, törzsi törvényeit és szokásait a vándorlásai során kapcsolatba került népekkel kölcsönözte és formálta át. Minthogy beilleszkednie sehol sem sikerült, a negatív szokások és magatartásformák kerekedtek felül. Így például, noha a cigányság rendkívül család- és gyermekszertező — de azt a maga módján értelmezte és semmiféle nevelési tudat és rendszer nem alakult ki benne a törzsi viszonyok közt. Minthogy a cigányság tartós és szervezett termelőtevékenységet se folytatott, a munkafogalom se ugyanazt jelentette benne, mint a tartósan letelepült népeknél. Időközben a cigányság túlnyomó része saját nyelvét is elvesztette. Ma a magyarországi cigányság 72 százaléka kizárólag csak magyarul tud, és a szakszított eredetű cigány nyelvet 21,5 százalék, ezenkívül még 6,5 százalék a román nyelv egy dialektusát beszéli. Mégis, a pedagógusok között általánosan ismert probléma, hogy a gyerekek „nem tudnak magyarul”. Mi ennek a magyarázata?

Az esetek

nagy többségében nincs szó ténylegesen arról, hogy a gyermek nem tud magyarul, hanem arról, hogy fogalom- és ismeretvilága beszűkült csak annyira terjed ki, amennyire a környezete engedi. Igen alapos kutatások igazolják, hogy milyen nagy különbség van a cigánytelepen élő gyermek és a falusi vagy városi közösségben megtelepedett szülők gyermekei közt, szókincsét is ide-

A cigányság — félúton

2. Nem kisebb képességűek

értve. Konkrétan kimutatható különbségek vannak azon gyermekek közt, akiknek szülei még csak alkalmilag dolgoznak, és azok közt, akik iparban, mezőgazdaságban, szolgáltatásban rendszeres dolgozóvá váltak. Múlhatatlan feladat tehát, hogy az iskola előtti korszakban a gyermekek bekerüljenek az átlagos társadalmi környezetbe, ahol fogalomviláguk, szókincsük, érdeklődésük, viselkedésformáik hasonlóvá válik a maga korú társaikéhoz.

Mégis: szembe kell nézni azzal, hogy a nehézségeket nem csupán kultúrakonfliktusok okozzák, hanem a befogadó társadalom is számtalan nehézséget támaszt, olykor tudatosan, máskor értetlenségből, tájékozatlanságból. Hiszen hányszor előfordul, hogy a pedagógus a szociális és kulturális hátránnyal induló cigánygyermek magatartásával vagy iskolai haladásával szemben türelmét veszti; a szülők kifogásolják, ha gyermekeik mellett egy kis cigánytársuk foglal helyet; a nehezen boldoguló tanulóra gyorsan rámondják, hogy „csökkent szellemi képességű” stb. A leminősítés pedig dacot szül a másik oldalon, s a helyzet ilyenkor hamar elromlik, kiéleződik, aminek ismét csak a gyerek isz. sa meg a levét.

A helyzet mindenesetre messze van a kielégítőtől. Ha csupán azt tekintjük, hogy jelenleg a gyógynevelési intézetekre szoruló közt a cigánygyermek aránya 29,5 százalékos és hogy az állami gondozott gyermekek több mint fele ugyancsak cigány származású, akkor az úgy társadalmi kihatással is érzékelhető. Jóllehet, e szá-

mak sejtetik a cigányság bizonyos rétegeiben mind a szociális tudat hiányát, mind az alacsony kulturális és szociális szinttel összefüggő rendellenes egészségügyi viszonyokat (például a csecsemőkor táplálkozási hiányok, alkoholiszmus a családban, korai gyermekszülés stb.), bizonyos hányaduknál nem látszik feltétlenül indokoltnak a gyógynevelési intézet elhelyezése. Orsós Jakab, a Hazafias Népfőnövendékgazdálkodási és szociális igazgatóság vezetője, így vélekedik, hogy cigánygyermek nyelvi-kifejezési nehézségeit, fogalmi szegénységét nem egyszer minősítik „csökkent szellemi képességűnek”. Noha egészen biztos, hogy a pedagógusok nagy többsége rendkívül türelmes és áldozatos munkát végez, s távol áll tőlük mindenféle előítélet, a felügyelet e tekintetben mindenképpen javításra szorul.

A tanácsok, pedagógusok körében gyakran előkerülő dilemma hogy mi a célszerűbb a nevelésben: együtt vagy külön? Vagyis hogy létesítsenek-e külön óvodákat, iskolai előkészítőket és külön iskolai osztályokat a cigánygyermek számára? A kérdést általában nem valami szeparációs törekvés indítja el, hanem az, hogy miképpen hozzák egy szintre a nem cigány gyerekek tanulmányi teljesítményeivel és magatartásával őket. Mindkét megoldásnak hívei és ellenfelei vagyunk, mindkét megoldás mellett és ellen lehet érvelni. Minthogy Magyarországon a cigányság igen különböző nagyságú szórványokban él, törzsi hovatartozások, kulturális szintjük, környezetük, településformáik, általános életszínvonaluk is igen különböző, ezért ezen a kérdésben aligha lehet egységes eljárásmódot kidolgozni. Általában elvették mindössze annyit lehetne megfogalmazni, hogy a külön cigánycsoportok az óvodai csoportoktól az ötödik általános iskolai évig ajánlhatók, és pedig azért, hogy erre az időszakra már megtörténjen a ki-

egyenlítődé a nem cigány gyermekek tanulmányi eredményeivel. Az ötödik osztályig való együtt tartás és együtt nevelés mellett kiválóan bizonyított például a nagykanizsai járásban működő csapi kollégium.

Ez a kollégium — melynek pedagógusait azóta magas állami kitüntetésben részesítették — 1973-ban nyitotta meg kapuit, azzal a céllal, hogy a leghátrányosabb és legelmaradottabb körülmények között élő gyermekek otthona legyen. Valóban, itt a pedagógusoknak az első időben a szó szoros értelmében enni, mosakodni, fogat mosni, rendesen öltözködni kellett megtanítaniuk a gyermekeket. Nem volt könnyű legyőzni némely szülő ellenállását sem, akik közül néhány egyszerűen megszóktette gyermekét. Egyik vezető tanár írta le, hogy a gyermekek kevés kivétellel nem tudtak magyarul; nem hallgattak a felintétek utasításaira; nem ismerték az elemi viselkedési szabályokat, szinte semmiféle jeltéket nem ismertek és nem játszóttak, nem volt bennük hajlandóság egymás segítségére: még az étkezés szabályait sem ismerték. Ma a kollégium összekovácsolódott közösség, ahol a gyerekek felelősségtudattal tanulnak, dolgoznak, játszanak és ugyanolyan közösségi kollégiumi életet élnek, mint más társaik.

Természetesen bármily nagyszerűek és lelkesítők a csapi kollégium tapasztalatai, csakis a helyi viszonyok és adottságok dönthetik el, hogy melyik módszer jobb, célravezetőbb. Nem lehet figyelmen kívül hagyni olyan pedagógiai véleményeket sem, mint például a Pécsi Tanárképző Főiskolán tanító Várnagy Eleméré, aki kutatásaival azt igazolta, hogy a végyes közösségek behozhatatlan előnye a kellő életminta, a fejlettebb közösség viselkedésszabályai, az új állomány és inger gazdag társaságát.

RÓZSA LÁSZLÓ

(Következik: Munka, lakás, környezet.)